

Н.Є. Горбенко, ст. гр. ПВШ-11-Г1

Науковий керівник: А.І. Чаусов, к.п.н,
доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті визначається, що впровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, покликане забезпечити трансформацію кількісних показників освітніх послуг у якісні, підвищити обсяг і якість людського капіталу – соціальної і виробничої компетенції всього активного населення, а отже, створити основи стійкого прогресу в умовах переходу від індустріальної до інформаційної стадії. ECTS дозволяє встановлювати єдиний порядок визначення навчання та його успішності, отриманого за кордоном, забезпечує досягнення гнучкості у системі підготовки фахівців для адаптації до швидкозмінних вимог національного і міжнародного ринків праці

Ключові слова: Європейська кредитно-трансферна й акумулююча система (ECTS); кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП); змістовий модуль (ЗМ).

Аннотация. В статье определяется, что введение кредитно - трансфертной системы организации учебного процесса, призвано обеспечить трансформацию количественных показателей образовательных услуг в качественные, повысит объём и качество человеческого капитала – социальной и производственной компетенции всего активного населения и таким образом создать основы устойчивого прогресса в условиях перехода от индустриальной к информационной стадии. ECTS позволяет устанавливать единый порядок определения учёбы её успешности, полученной за рубежом, обеспечивает достижения гибкости системы подготовки специалистов для адаптации к стремительно меняющимся требованиям национального и международного рынка труда.

Ключевые слова: Европейская кредитно-трансфертная и аккумулирующая система (ECTS); кредитно-модульная система организации учебного процесса (КМСОНП); смысловой модуль (СМ).

Summary. The introduction of credit-transfer system of the educational process designed to ensure the transformation of quantitative indicators of educational service quality, increase the amount and quality of human capital – social competence and production of all the active population, and thus create a basis for sustainable progress in the transition from the industrial to the information stage. ECTS allows you to install only the order of training and its success gained abroad, provides flexibility in achieving the system of training and adaptation to rapidly changing requirements of national and international labor markets.

Keywords: European credit-transfer and accumulating system (ECTS); credit-modular system of educational process (ECTS); semantic module (SM).

Актуальність. Основоположним елементом демократизації суспільного життя, де вирішальна роль у здійсненні глибинних соціально-економічних перетворень належить людському чиннику, виступає зростання значення професійної підготовки, і особливе місце в цьому контексті набуває вища освіта. Цілеспрямований рух до євроінтеграції вимагає сучасного механізму освітньої діяльності і безумовно європейська кредитно-трансферна система організації навчального процесу є тим механізмом який допоможе модернізації національної системи вищої освіти, щоб кожна людина могла отримати нові знання навички та компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз дослідження процесу зростання економічної ролі освіти в суспільному розвитку і, зокрема, соціально-економічні проблеми підготовки кваліфікованих людських ресурсів в системі закономірностей функціонування ринку праці, розглядаються в роботах таких вчених, як Л.Безчасного, Д.Богині, Б.Данилишина, М.Долішнього, С.Злупка, Л.Кривенка, К.Кривенка, В.Козака, Е.Лібанова, І.Лукінова, С.Пирожкова, М.Шаленка та інших вітчизняних дослідників. Питання організації та управління системою освіти висвітлюються в дослідженнях Г.Дмитренка, К.Корсака, В.Лугового, В.Паламарчука, Н.Островерхової.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах сприяє забезпеченню якості вищої освіти та інтеграції національної системи вищої освіти в європейське та світове освітнє співтовариство. Для цього передбачається запровадження стандартів, рекомендацій та основних інструментів мобільності європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що сприятиме сумісності, порівнянності, визнанню періодів та термінів навчання у вищих навчальних закладах.

Питання кредитно - трансферної системи висвітлено в працях українських та зарубіжних дослідників: Я. Болюбаша, І.Бабіч, В.Журавського

і М.Згуровського, В.Кременя, О.Лозинського, О.Спіріна, М.Степка, Д.Кірстейна, К.Тауха і Г.Хога та ін.

Важливою складовою підготовки студентів в умовах кредитно-трансферної системи організації навчання є створення стандартів за напрямками освіти, в яких би домінував діяльнісний аспект засвоєння змісту з урахуванням загальноєвропейських та регіональних стандартів; створення гнучких модульних програм; використання комунікативних форм і методів навчання, характерних для європейської зони освіти; поліпшення медіаосвітньої підготовки викладачів, які мають проектувати освітнє та навчальне середовище з допомогою інформаційних, комп'ютерних і педагогічних технологій.

У системі вищої освіти України успішно здійснено важливі практичні кроки з реалізації вимог Болонського процесу: Урядом затверджено новий перелік напрямів освіти, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, котрий адаптовано до потреб галузей економіки та до європейських вимог; прийнято ряд Урядових рішень, зокрема, з питань заснування нових академічних стипендій та надання одноразової адресної грошової допомоги випускникам педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів; проведено важливі заходи щодо скорочення і упорядкування мережі вищих навчальних закладів, насамперед, подано Кабінету Міністрів України проект постанови щодо передачі відомчих вищих навчальних закладів у підпорядкування МОН; створено модель національної системи кваліфікацій, яка в перспективі гармонізуватиме із системою кваліфікацій ЄПВО; запроваджено двохциклову систему підготовки фахівців (бакалавр, магістр), що дає можливість перейти найближчим часом до трьохциклової системи вищої освіти як у ЄПВО; з 2006/2007 навчального року у всіх вищих навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації навчальний процес здійснюється у відповідності з рекомендаціями Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS); розроблено рекомендації та здійснюються організаційні заходи щодо

запровадження Додатку до диплома європейського зразка (Diploma Supplement); розроблено механізми залучення студентської молоді до управління навчальним закладом, контролю якості навчального процесу та реалізації суспільного життя студентів у всіх його проявах. [12, 13, 14, 15].

Всі дії в державі, щодо модернізації вищої освіти можуть бути позитивними, якщо будуть знаходитись у правовому полі. Зрозуміло, що наша законодавча база – Закон України «Про вищу освіту» пропонує модернізацію структури вищої освіти України. А це вимагає змін у системі законодавчого і нормативно-правового регулювання вищої освіти з урахуванням вимог європейської системи стандартів та сертифікації, які сприятимуть розвитку національних культурних цінностей, демократії і гуманізму як основних чинників функціонування громадянського суспільства.

Національна система кваліфікацій вищої освіти, має гармонізувати із системою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, та сприяти подальшій її сертифікації в європейських та світових структурах. Це, в свою чергу, забезпечить взаємне визнання на європейському та міжнародному рівні документів про освіту та навчання, запровадження нового додатку до диплома європейського зразка, конкурентоспроможність випускників на національному та міжнародному ринках праці і надання освіти високої якості. Вирішення цих завдань також сприятиме задоволенню особистісних потреб студентів у здобутті вищої освіти та розширенню їх компетентності, створенню і розвитку належних умов для здійснення інноваційних наукових досліджень та підвищенню мобільності студентів, наукових і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [17].

Аналізуючи вище зазначені напрями концептуального вдосконалення освіти і професійної підготовки можна визначити ті виробничі потреби ІМП УМО, вирішення яких допоможе підготувати конкурентоспроможного фахівця, здатного легко адаптуватися в економічному просторі європейських країн.

Для ефективного запровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу в ІМП існує ряд проблем, які, потребують найшвидшого вирішення на рівні навчального закладу:

1. Побудова внутрішньої інформаційної мережі з метою формування реєстру індивідуальних ОПП, який би охоплював їх перелік та перелік осіб, які навчаються за ними, а також формування віртуальних навчальних груп та розкладу навчальних занять.

2. Підготовка викладачів, які б могли здійснювати навчальний процес у віртуальних умовах, та кураторів/тьютерів.

3. Забезпечення відповідного рівня матеріально-технічної, навчально-методичної та інформаційної бази.

Конкурентоспроможність системи освіти насамперед залежить від впровадження в навчальний процес унікальних, інноваційних, креативних елементів. Із запровадження кредитно-трансферної системи навчання підвищується інтерес до індивідуальних та диференційованих форм і методів навчання, що активізують пізнавальну і творчу діяльність студентів, забезпечують ефективність процесу саморозвитку особистості майбутнього спеціаліста. Один із принципів кредитно-модульної системи – гнучкість та партнерство – вимагає такої побудови системи освіти, щоб зміст навчання й шляхи досягнення цілей освіти та професійної підготовки відповідали індивідуальним потребам і можливостям студента [16].

Творчий колектив з викладачів інституту менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України розпочав роботу над темою: «Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу». Основною метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розроблення та апробування змісту і технології управління впровадженням європейської

кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, адаптованої до національної вищої освіти, на прикладі підготовки фахівців категорії «Управління навчальними закладами» за заочною формою навчання. Системне теоретичне обґрунтування, адаптація і управління впровадженням змісту та технології європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу для підготовки фахівців у національній системі вищої освіти за заочною формою навчання розглядається та апробується на кафедрах інституту менеджменту та психології.

Модернізація національної системи кваліфікацій зумовлена необхідністю забезпечити взаємозв'язок між ринком освітніх послуг та ринком праці, тому особливу роль інститут покладає на засвоєння дисциплін економічного циклу. Ефективне використання здобутих знань у професійній діяльності в значній мірі залежить від безпомилкового поставленого навчального процесу, від структури і змісту цих предметів, а також від того, якими методами, формами організації навчання користуються в ньому викладачі і студенти – це основне завдання в роботі кафедри економіки та управління персоналом ІМП УМО НАПН.

Розвиток методики викладання економічних дисциплін на кафедрі економіки та управління персоналом ІМП УМО відбувається в умовах розробки нових концепцій навчання, переоцінки попереднього досвіду, ломки застарілих стереотипів, приведення змісту, форм, методів навчання і виховання до вимог та потреб сучасного інформаційного суспільства. Педагогічна парадигма, як усталена точка зору, стандарт викладання економічних дисциплін на кафедрі базується на особистісній педагогіці – особистість сама має за допомогою педагога визначити, що їй потрібно, вибрати шлях до освіти й досягти високих показників. Відповідно до змісту економічно-управлінської підготовки вирішується питання як краще та ефективніше організувати навчально-виховний процес, навчати, розвивати і виховувати студентів.

Традиційний курс дисципліни «Управління розвитком персоналу» формує у студентів основи економічних знань, умінь, застосування їх при вирішенні завдань практичної діяльності, дає змогу сформувати у студентів систему та процес відтворення й ефективного управління розвитком персоналу організації, який відбувається у просторі й часі. Для підвищення ефективності навчального процесу кафедра спирається як на розробку нових підходів до навчання та виховання, так і на розширення можливостей вже відомих, традиційних форм і методів роботи. Навчально-методичний комплекс, в основі якого лежить «Робоча програма навчальної дисципліни» УРП є підтвердження цього.

Індивідуальна робота в умовах кредитно-модульної системи забезпечує самореалізацію студента як особистості, дозволяє визначити додаткові навчальні цілі, сприяє підвищенню рівня продуктивності самостійної роботи та професійному зростанню майбутніх фахівців. Тому обов'язковою складовою навчально-методичного забезпечення дисципліни є – індивідуальні завдання, які базуються на практичному матеріалі за місцем роботи та методичні рекомендації що до їх виконання. Індивідуально-консультативна робота, як вид роботи викладача із студентами, має здійснюватися за спеціально укладеним на початку семестру та затвердженим рішенням кафедри графіком та включатися у педагогічне навантаження. Одним з недоліків організації кредитно-трансферної системи навчання в групах ІМП УМО є недостатнє використання індивідуальної форми підготовки студентів.

Сучасна організація освітнього процесу, ґрунтується на принципі самостійного навчання студента, тому дистанційне навчання є новою сходинкою заочного навчання, на якій забезпечується застосування інформаційних технологій, заснованих на використанні персональних комп'ютерів, відео - та аудіотехніки, космічної техніки та оптичних систем зв'язку. Середовище навчання характеризується тим, що студенти здебільшого, а часто і зовсім віддалені від викладача в просторі і (або) в часі, водночас мають можливість в будь-який момент підтримувати діалог за допомогою

засобів телекомунікації.

Для підвищення якості процесу навчання і формування пізнавальної самостійності студентів необхідна перш за все активізація діяльності викладача, її творча спрямованість, і як прояв цього, викладачі на кафедрі мають електронні скриньки, де розміщують весь матеріал з дисципліни. Це в першу чергу робоча програма навчальної дисципліни; завдання та методичні рекомендації до виконання контрольної роботи; індивідуальна робота; конспект лекцій; презентація; питання на екзамен (залік); тести; рекомендована література та інше. Викладач пред'являє на суд студентів свою роботу над інформацією у напрямі перетворення її на навчальний матеріал, а також методичні розробки та засоби, що сприяють пізнавальній діяльності та отриманню студентом своєї особистої, цінної для діяльності та розвитку, інформації.

Отже, перед викладачем стоять проблеми двох типів:

- управління навчальною інформацією (конструювання та структурування)
- керування пізнавальною діяльністю (у процесі навчання) студентів.

У дистанційному навчанні діє третій вид керування, який об'єднує перші два. На різних рівнях організації своєї діяльності викладач повинен адаптуватися до особливостей процесу засвоєння знань як у групі, так і індивідуально.

Проблема розвитку пізнавальної активності студентів вимагає пошуку нового у теорії та практиці, нових підходів до подальшого удосконалення змісту, форм, методів, способів навчання, спрямованих на реалізацію принципу активності вчення. Ця проблема має величезне значення для студентів заочної форми навчання, тому що від якості та міцності навчальної діяльності залежить не тільки результат навчання, але й формування ставлення студентів до своєї діяльності. Тому дистанційна форма навчання формує особистісно-змістовне ставлення студентів до навчального матеріалу і процесу своєї пізнавальної діяльності.

Для ефективного використання в заочній формі навчання елементів дистанційної форми навчального процесу в ІМП УМО згідно з принципами

Болонської декларації, необхідно зміцнення його матеріально-технічної бази, оновлення комп'ютерних класів, розширення мережі Інтернет.

Модульно-рейтингова, кредитно-модульна та кредитно-трансферна системи навчання належать до інноваційних педагогічних технологій, успішна реалізація яких залежить від правильно визначених педагогічних умов та їх застосування на принципах особистісної орієнтації навчання, індивідуалізації, диференціації, гуманізації і дозволить подолати традиційний, пояснювально-інформаційний характер викладання в університеті.

Висновки. Впровадження кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, покликане забезпечити трансформацію кількісних показників освітніх послуг у якісні, підвищити обсяг і якість людського капіталу – соціальної і виробничої компетенції всього активного населення, а отже, створити основи стійкого прогресу в умовах переходу від індустріальної до інформаційної стадії.

Одним з недоліків організації кредитно-трансферної системи навчання в університеті, є недостатнє використання індивідуальної форми підготовки студентів, що утруднює систематизацію знань, щодо видів і характеристик сучасних інтерактивних технологій навчання.

Необхідна перебудова навчально-виховного процесу ІМП УМО згідно з принципами Болонської декларації потребує зміцнення його матеріально-технічної бази, оновлення комп'ютерних класів, розширення мережі Інтернет.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна Болонья - Саламанга - Прага - Берлін) / Упор. М.Ф. Степко та ін. Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. - 52 с.
2. Болонський процес: Документи / Укл. З.І Тимошенко, А.М. Грехов, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палеха. - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. - 169 с.
3. Болонський процес: Модель структури додатка до диплома /Укл. З.І. Тимошенко, О.І. Козаченко, А.М. Грехов, Ю.А. Гапон, Ю.І. Палеха. -К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. - 73 с.
4. Болонський процес: Нормативно-правові документи / Укл. З.І Тимошенко, І.Г. Оніщенко, А.М. Грехов, Ю.І. Палеха. -К: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. - 102 с.

5. Болюбаш Я.Я. Доповідна записка про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації // Вища школа. - 2003. - № 4-5. - С. 113-115.
6. Журавский В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти. – К.: Політехніка НТУУ "КПІ", 2003. – 195 с.
7. Згуровський М.З. Болонський процес: шляхом європейської інтеграції // Дзеркало тижня. – 2003 – № 40. – 18 жовтня
8. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2002. – 36 с.
9. Закон України «Про загальну середню освіту» // Інформаційний збірник Міністерства освіти та науки України. – 1999. – №15. – С. 6-31.
10. Закон України «Про освіту» від 23 березня 1996 р. // Закони України. – Т.10. – С.168-192.
11. Кремень В.Г. Підвищення ефективності вищої освіти розвитку та інтеграції // Освіта України – 2004. – № 17 – 2 березня.
12. Лист Міністерства освіти і науки України від 26.02.2010 № 1/9–119 «Про методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах»;
13. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2009 р. № 943 «Про затвердження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»;
14. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 р. № 49 «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки»;
15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.10.2004 р. № 812 «Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу»;
16. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004р. №48.
17. A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area. Bologna Working Group on Qualifications Frameworks. Published by: Ministry of Science, Technology and Innovation, Bredgade 43, DK-1260 Copenhagen K, 2007.